

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAS 571. PLENĀRSESĪJA – NOTIKS TIKAI UN VIENĪGI KLĀTIENĒ, 13.7.2022.–14.7.2022.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Nodokļu uzlikšana pārrobežu tāldarbiniekiem un viņu darba devējiem”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2022/C 443/02)

Ziņotājs: **Krister ANDERSSON**

Pilnsapulces lēmums	20.1.2022.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	1.7.2022.
Pieņemts plenārsesijā	13.7.2022.
Plenārsesija Nr.	571
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	195/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) izprot īpašās problēmas, ko pārrobežu tāldarba pieaugums mūsdienās rada starptautiskajai nodokļu sistēmai. Tas īpaši sakāms par darba samaksas un uzņēmumu peļņas aplikšanu ar nodokli.

1.2. EESK piekrīt Eiropas Komisijai, ka pārrobežu tāldarba veicēji varētu saskarties ar dubultiem nodokļiem, kas tiek uzlikti viņu ienākumiem, un tādēļ varētu sākties ilgstoši un dārgi strīdi starp darba ņēmējiem un dalībvalstu nodokļu iestādēm. Atkarībā no attiecīgās valsts nodokļu režīma, ko piemēro ārvalstīs gūtiem ienākumiem, darba ņēmējiem arī varētu nākties iesniegt divas atsevišķas nodokļu deklarācijas, iespējams, dažādos laikos, jo dalībvalstīs ir spēkā atšķirīgi nodokļu deklarācijas iesniegšanas termiņi. Atbilstības nodrošināšanas slogs rada šķēršļus efektīvam vienotajam tirgum. Parakstot divpusējus nodokļu nolīgumus, dalībvalstīm būtu jāpievērš pienācīga uzmanība šķēršļiem.

1.3. Saistībā ar uzņēmumu peļņas aplikšanu ar nodokli jānorāda, ka starptautisku tāldarbinieku dēļ uzņēmumam var netīši tikt izveidota pastāvīga darījumdarbības vieta citā valstī. Ja pastāvīga darījumdarbības vieta tiktu izveidota citā valstī, uzņēmums būtu spiests precīzi sadalīt savus uzņēmuma ienākumus starp abām vietām, un tādējādi uz to attiektos atšķirīgi deklarēšanas pienākumi un nodokļu saistības.

1.4. EESK atzinīgi vērtē pagaidu nodokļu pasākumus, ko dalībvalstis veica pandēmijas kulminācijas laikā, un ESAO norādījumus pandēmijas laikā. Šie pasākumi deva iespēju pārrobežu darba ņēmējiem un darba devējiem turpināt uzņēmējdarbību un nodrošināt, ka nedz vieni, nedz otri nesaskaras ar nodokļu dubultu uzlikšanu un ka uzņēmumi svarīgā laikā var atbalstīt ES ekonomiku un darba ņēmējus.

1.5. EESK uzsver, cik svarīgi ir turpināt nodokļu sistēmu atjaunināšanu, lai tās atbilstu mūsdienu darba vides vajadzībām. Starptautiskā uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēma neseno tika pārskatīta, vienojoties par ESAO/ G20 Iekļaujošo satvaru, proti, nodokļu tiesību aktu kopumu, ko veido divi pilāri. Ja arvien vairāk darba ņēmēju tiks nodarbināti tāldarbā, iespējams, ka būs jāpārskata arī starptautiskie nodokļu noteikumi attiecībā uz privātpersonām. Īpaši jānorāda, ka noteikumiem ir jābūt viegli izpildāmiem.

1.6. EESK uzskata: ir svarīgi, lai nodokļu noteikumi attiecībā uz pārrobežu tāldarbu nodrošinātu, ka gan darba ņēmēji, gan darba devēji nesaskaras ar dubultu aplikšanu ar nodokļiem vai netīšu nodokļu neuzlikšanu. Cenšoties nodrošināt, ka visu lielumu uzņēmumi var piedāvāt tāldarba iespējas, ir svarīgi atcelt vai vismaz līdz minimumam samazināt administratīvos pienākumus, kas saistīti ar pārrobežu tāldarbinieku aplikšanu ar nodokļiem.

1.7. Tā kā EESK atzīst, ka valstīm ir tiesības lemt, vai būtu jāiekasē nodokļi savās valstīs un kādām jābūt to likmēm, par principiem attiecībā uz pārrobežu tāldarba aplikšanu ar nodokļiem būtu vēlama vienoties globālajā līmenī. Tomēr, ņemot vērā ES iekšējo mobilitāti, kas saistīta ar pārvietošanās brīvību vienotajā tirgū, pirms tiek rasts globāls risinājums ir pamats risināt šo jautājumu ES līmenī. Ir iespējamas dažādas pieejas, taču ir svarīgi panākt augstu koordinācijas līmeni Eiropas Savienībā.

1.8. EESK uzsver, ka noteikumiem, kas jāievēro gan darba ņēmējiem, gan darba devējiem, vajadzētu būt vienkāršiem. Viena iespēja būtu, ka dalībvalstis piekrist uzlikt nodokli darba ņēmējam tikai tad, ja valstī nostrādāto darba dienu skaits pārsniedz 96 dienas kalendārā gadā. EESK norāda, ka ESAO/ Iekļaujošās struktūras darbā nodokļu jomā tiek izmantots Daudzpusējs instruments (MLI), kas atvieglo jauno nodokļu noteikumu savlaicīgu ieviešanu.

1.9. EESK mudina Eiropas Komisiju apsvērt, vai būtu iespējams izveidot vienas pieturas aģentūru, kā tas ir PVN jomā. Tā prasītu darba devējiem ziņot par dienu skaitu, ko tāldarbinieki nostrādājuši savā dzīvesvietas valstī un valstī, kurā atrodas darba devējs. Izmantojot šo informāciju, nodokļu iestādes varētu novērtēt, kurā valstī ienākumi būtu apliekami ar nodokli vai kāda ienākumu daļa būtu apliekama ar nodokli katrā valstī.

1.10. Vienas pieturas aģentūras sistēma pārrobežu tāldarbiniekiem var būt pirmais solis, lai izveidotu infrastruktūru, kas dotu darba ņēmējiem un darba devējiem iespēju samazināt nodokļu strīdus starp dalībvalstīm un vienlaikus nodrošinātu nodokļu pareizu uzlikšanu, neprasot personai deklarēt ienākumus vairākās valstīs.

2. Pamatinformācija

2.1. Covid-19 pandēmija vēl nepieredzētā veidā mainījusi darba ņēmēju un uzņēmumu dzīvi. Viena no izplatītākajām attīstības tendencēm Covid-19 pandēmijas laikā ir tāldarba pieaugums, jo noteikti ceļošanas ierobežojumi un valdības ierobežojušas darbinieku skaitu birojos, lai samazinātu Covid-19 vīrusa izplatīšanos⁽¹⁾. Uzņēmumi un darba ņēmēji pielika lielas pūles, lai digitalizētu savu ikdienas darbību (piemēram, tiešsaistes sanāksmju rīkus) un lai atvieglotu darba ņēmēju darbu no mājām. Tas deva uzņēmumiem iespēju turpināt (vajadzīgo) preču un pakalpojumu nodrošināšanu klientiem un tādā veidā atbalstīt ES ekonomiku, nodarbinātību, tirdzniecību un ekonomikas izaugsmi.

(1) Atzīstot darba līgumu, sociālā nodrošinājuma iemaksu, pensiju tiesību, (fiziskās un garīgās) veselības un drošības problēmu, ietekmes uz darba tirgus organizāciju, konkurētspēju utt. nozīmību, šā atzinuma uzmanības centrā ir tiešie darba ņēmēju un darba devēju nodokļu situācijā, kad darba ņēmējs ir nodarbināts uzņēmumā vienā valstī un vienlaikus ierobežotu darba laika daļu strādā no ārvalstīm, izmantojot tāldarba rīkus. Atzinumā nav apskatīti norīkotie darba ņēmēji, pārrobežu darba ņēmēji vai pašnodarbinātie, kas iesaistīti pārrobežu tirdzniecībā.

2.2. Tā kā saīsinās ceļā pavadītais laiks, tāldarbs nozīmē lielāku elastību, kas var samazināt darba ņēmēju stresu un uzlabot darba un privātās dzīves līdzsvaru ⁽²⁾. Turklāt tāldarba pieaugums var sekmēt ES centienus panākt oglekļneitralitāti. Tā kā lielu daļu ES emisiju rada transports, tāldarba pieaugums varētu mazināt oglekļa emisiju apmēru un satiksmes sastrēgumus ⁽³⁾. Pārejot uz tāldarbu, biroja telpu pieprasījums, visticamāk, saruks, un līdz ar to samazināsies izmaksas, ko rada biroju ēku (piemēram, siltumapgādes un aukstumapgādes) emisijas.

2.3. Mēs virzāmies uz laikmetu "pēc Covid-19" ar augstiem vakcinācijas rādītājiem visā Eiropas Savienībā, un prognozes liecina, ka daļa darba ņēmēju atgriezīsies savos birojos, taču ir maz ticams, ka tāldarba pieauguma tendence tiks pilnībā pavērsta pretējā virzienā. Eurofound 2021. gada martā rīkotā aptaujā 46 % ES darba ņēmēju pauda vēlmi arī turpmāk "katru dienu" vai "vairākas reizes nedēļā" strādāt no mājām, kad pandēmija beigsies ⁽⁴⁾. Tāpēc varam prognozēt, ka arī tāldarbs kļūs par mūsu darba kultūras daļu.

2.4. Pārrobežu tāldarba pieaugums rada problēmas mūsdienu nodokļu sistēmām. Pārrobežu darbs nav jauna parādība, taču darba ņēmēja spēja strādāt tāldarbā no savas dzīvesvietas citā valstī rada problēmas saistībā ar starptautiskajiem nodokļu noteikumiem, it īpaši, ja darba ņēmējs ievērojamu daļu no darba dienu skaita strādā savā dzīvesvietas valstī vai trešā valstī, nevis tradicionālajā darba vietā. Tas it īpaši attiecas uz darba samaksas un uzņēmumu peļņas aplikšanu ar nodokli. Šādi gadījumi īpaši var rasties noteiktos "karstajos punktos", proti, reģionos, kas ģeogrāfiski atrodas tuvu citām dalībvalstīm, un telekonferenču rīku plašāka izmantošana un izstrāde, ļoti iespējams, vēl vairāk palielinās šādu gadījumu skaitu.

2.5. Runājot par darba samaksas aplikšanu ar nodokli, jānorāda, ka darba ņēmējus, kuri dzīvo vienā dalībvalstī (rezidences jurisdikcijā), bet strādā uzņēmumā, kas atrodas citā (izcelsmes jurisdikcijā), var aplikēt ar dubultu nodokli, jo abās jurisdikcijās ienākumus aplikē ar nodokli. Lai to nepieļautu, valstis ir noslēgušas divpusējus nolīgumus par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, bieži vien ievērojot ESAO Paraugkonvenciju par nodokļu uzlikšanu ienākumiem un kapitālam. ESAO Paraugkonvencijā noteikts vispārējs princips, ka ienākumi no nodarbinātības jāaplikē ar nodokli tikai rezidences jurisdikcijā. Tomēr, ja darbs tiek veikts citā valstī (t. i., izcelsmes valstī), ienākumu izcelsmes valsts var aplikēt ar nodokli ienākumus, kas attiecināmi uz šajā valstī nostrādātajām dienām, ar nosacījumu, ka darbinieks gada laikā vismaz 183 dienas pavada izcelsmes valstī vai ka darba devējs atlīdzību maksā izcelsmes valstī vai ka atlīdzību sedz darba devēja pastāvīga darījumdarbības vieta izcelsmes valstī.

2.6. ESAO Paraugkonvencijā paredzēts, ka darba ņēmējam, kurš dzīvo valstī, kas nav viņa parastā darbības valsts, tiesības aplikēt ar nodokli ienākumus no darba tiks pirmajā dienā proporcionāli sadalītas starp rezidences jurisdikciju un izcelsmes jurisdikciju.

2.7. Lai nepieļautu pārrobežu darba ņēmēju ienākumu tūlītēju sadali un tā kā ESAO modelis ir paraugs, kas dalībvalstīm nav obligāti jāievēro, dažas valstis ir ieviesušas atšķirīgus noteikumus, piemēram, *de minimis* struktūras. Šajā gadījumā darba ņēmēja ienākumi tiek aplikti ar nodokli tikai rezidences valstī, ar nosacījumu, ka darba ņēmējs nepārsniedz noteiktu dienu skaitu, kad viņš neatrodas parastajā darbības vietā ⁽⁵⁾.

2.8. Pandēmijas laikā veikto pasākumu, piemēram, īstenoto stingro karantīnas prasību un pārrobežu ceļošanas ierobežojumu dēļ, daudzi darba ņēmēji, it īpaši pārrobežu darba ņēmēji, bija spiesti strādāt tāldarbā savā rezidences valstī, kas nav viņu ierastā darbības valsts. Covid-19 pandēmijas dēļ daudzas dalībvalstis veica pagaidu pasākumus, lai nepieļautu, ka izcelsmes jurisdikcijas zaudē visas savas tiesības uzlikt nodokļus. Dalībvalstis vienojās par saprašanās memorandiem, saskaņā ar kuriem visas dienas, kas nostrādātas no mājām, tiks uzskatītas par darbību dalībvalstī, kurā parasti notiek darbs. Tas attieksies tikai uz darba ņēmējiem, kas nonākuši ārkārtas situācijā Covid-19 dēļ, nevis uz pārrobežu darba ņēmējiem, kuri jau pirms pandēmijas strādāja tāldarbā. Šie pagaidu pasākumi, domājams, pēc 2022. gada 30. jūnija netiks pagarināti

⁽²⁾ *The impact of teleworking and digital work on workers and society.*

⁽³⁾ *The impact of teleworking and digital work on workers and society.*

⁽⁴⁾ Eurofound: "Labour market change: Teleworkability and the COVID-19 crisis: a new digital divide?" Darba dokuments WPEF20020.

⁽⁵⁾ Šis struktūras aptver tāldarbu, kā arī apmācību un komandējumus.

un valstis atgriezīsies pie vispārējās ESAO Paraugkonvencijas vai *de minimis* struktūrām. ESAO arī publicēja norādījumus par “iestrēgušu darba ņēmēju” (darbinieku, kuri ilgu laiku ir iestrēguši izcelsmes jurisdikcijā ar Covid-19 saistītu ceļošanas ierobežojumu, karantīnas noteikumu un citu iemeslu dēļ) ienākumu aplikšanu ar nodokļiem⁽⁶⁾.

2.9. Eiropas Komisija norāda⁽⁷⁾, ka pārrobežu tāldarba veicēji varētu saskarties ar dubultiem nodokļiem, kas tiek uzlikti viņu ienākumiem, un tādēļ varētu sākties (ilgstoši, dārgi) strīdi starp darba ņēmējiem un dalībvalstīm. Atkarībā no attiecīgās valsts nodokļu režīma, ko piemēro ārvalstīs gūtiem ienākumiem, darba ņēmējiem arī varētu nākties iesniegt divas atsevišķas nodokļu deklarācijas, iespējams, dažādos laikos, jo dalībvalstīs ir spēkā atšķirīgi nodokļu deklarācijas iesniegšanas termiņi. Turklāt varētu rasties sarežģījumi, ja atsevišķi nodokļa izdevumi, kas nepieciešami ienākumu radīšanai, būtu precīzi jāsadala starp divām dalībvalstīm. Pārrobežu tāldarbinieks var arī zaudēt nodokļu atvieglojumus vai atlaides.

2.10. Nodokļu maksātājiem nerezidentiem, kuri ienākumus gūst divās vai vairākās dalībvalstīs, piemēram, mobilajiem darba ņēmējiem, sezonas darbiniekiem, sportistiem, māksliniekiem un pensionāriem, parasti nav tādu pašu iespēju kā nodokļu maksātājiem rezidentiem saņemt atvieglojumus, ņemot vērā viņu personiskos un ģimenes apstākļus. Saskaņā ar *Schumacker* nolēmumu⁽⁸⁾ dalībvalstīm ir jāpiešķir šādi nodokļu atvieglojumi nerezidentiem, ja nodokļu maksātāji gūst “visus vai gandrīz visus” savus ienākumus šajā dalībvalstī. Lai piešķirtu šādus nodokļu atvieglojumus, dažas dalībvalstis piemēro robežvērtību 90 % apmērā no kopējiem ienākumiem, kas nopelnīti attiecīgajā dalībvalstī. Tas var ierobežot brīvu pārvietošanos, jo jebkuri ienākumi, kas pārsniedz 10 % no kopējiem ienākumiem citās dalībvalstīs, vismaz daļēji samazinās šādus nodokļu atvieglojumus, jo netiks sasniegta robežvērtība, kas vajadzīga, lai pilnībā izmantotu šādus nodokļu atvieglojumus. Dalībvalstīm būtu jāļauj ņemt vērā personiskos un ģimenes apstākļus, ja nerezidenti nopelna 75 % no nodokļu maksātāja ienākumiem izcelsmes valstī.

2.11. Atbilstības nodrošināšanas slogs rada šķēršļus efektīvam vienotajam tirgum. Parakstot divpusējus nodokļu nolīgumus, dalībvalstīm būtu jāpievērš pienācīga uzmanība šķēršļiem.

2.12. Saistībā ar uzņēmumu peļņas aplikšanu ar nodokli jānorāda, ka starptautisku tāldarbinieku dēļ uzņēmumam var netīši tikt izveidota pastāvīga darījumdarbības vieta valstī, kas nav tā valsts. Ja pastāvīga darījumdarbības vieta tiktu izveidota citā valstī, uzņēmums būtu spiests precīzi sadalīt savus uzņēmuma ienākumus starp abām vietām, un tādējādi uz to attiektos atšķirīgi deklarēšanas pienākumi un nodokļu saistības.

2.13. Daudzi uzņēmumi, it īpaši MVU, kuriem nav starptautiskas struktūras, var nezināt, ka personāls, kas strādā no citas valsts, var tiem piešķirt funkcijas un saturu un tādējādi likt tiem uzņemties atbildību par peļņas sadali un prasībām ievērot transfertcenu noteikšanas noteikumus, kā arī ziņošanas prasības. Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, iespējams, nav nodokļu departamenta vai iespēju izmantot konsultantus, un to atbilstības nodrošināšanas izmaksas jau tagad ir ļoti augstas. Eiropas Komisijas pētījums liecina, ka ES un Apvienotās Karalistes uzņēmumi gadā tērē aptuveni 204 miljardus euro, lai izpildītu pienākumus, kas saistīti ar skaidrās naudas pārvaļājumiem, PVN, algu nodokļiem un iemaksām, īpašuma un nekustamā īpašuma nodokļiem un vietējiem nodokļiem. Nodokļu saistību izpilde vidējam uzņēmumam katru gadu rada izmaksas 1,9 % apmērā no tā apgrozījuma⁽⁹⁾. Vēl lielāks palielinājums var apdraudēt uzņēmumu dzīvotspēju.

2.14. Ņemot vērā bažas, ko rada pastāvīgas darījumdarbības vietas iespējamā un ar pārrobežu tāldarbu izskaidrojamā izveide, ESAO 2020. gada aprīlī un 2021. gada martā publicēja norādījumus par šo tematu⁽¹⁰⁾. ESAO uzskatīja, ka darbinieku darba vietas ārkārtas un pagaidu maiņai nevajadzētu nozīmēt, ka darba devējs izveidojis jaunas pastāvīgas darījumdarbības vietas⁽¹¹⁾. Kopumā ESAO apgalvoja, ka daļu uzņēmuma uzņēmējdarbības var veikt tādā vietā kā privātpersonas mājas birojs, taču tāpēc nevajadzētu secināt, ka šī atrašanās vieta ir minētā uzņēmuma rīcībā tikai tāpēc, ka

⁽⁶⁾ *Updated guidance on tax treaties and the impact of the COVID-19 pandemic*, ESAO.

⁽⁷⁾ *Tax in an Increasingly Mobile Working Environment: Challenges and Opportunities*, Komisijas ekspertu grupa “Labas nodokļu pārvaldības platforma”.

⁽⁸⁾ Sk. Eiropas Kopienu Tiesas 1995. gada 14. februāra spriedumu lietā C-279/93 *Schumacker*.

⁽⁹⁾ *Tax compliance costs for SMEs: an update and a complement: final report*, 2022. g.

⁽¹⁰⁾ *Updated guidance on tax treaties and the impact of the COVID-19 pandemic*; *OECD Secretariat analysis of tax treaties and the impact of the COVID-19 crisis*.

⁽¹¹⁾ *OECD Secretariat analysis of tax treaties and the impact of the COVID-19 crisis*.

šo atrašanās vietu izmanto privātpersona (piemēram, darba ņēmējs), kas strādā uzņēmumā, un secināja, ka darba ņēmējam, kurš Covid-19 pandēmijas un sabiedrības veselības pasākumu dēļ ir spiests strādāt no mājām, nav pietiekamas pastāvīguma vai nepārtrauktības pakāpes, lai uzskatītu, ka viņa mājoklis ir pastāvīga darījumdarbības vieta, kas kalpo darba devējam.

2.15. Uzsverot Covid-19 ārkārtas raksturu, ESAO norādīja: ja darba ņēmēji pēc Covid-19 pandēmijas turpinās strādāt no mājām, tādējādi sasniedzot zināmu pastāvības vai nepārtrauktības pakāpi savā mājas birojā, tas ne vienmēr nozīmēs, ka radīta pastāvīga darījumdarbības vieta. ESAO norāda, ka šādos gadījumos būtu papildus jāanalizē konkrētie fakti un apstākļi. Kad runa ir par personām, kas ieņem vadošus amatus, nodokļu iestādes bieži apšaubā, vai pastāvīga darījumdarbības vieta varētu būt izveidota.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē uzņēmumu un darba ņēmēju centienus izmantot digitālos rīkus, lai Covid-19 pandēmijas laikā varētu turpināt uzņēmējdarbību. Līdz šim nepieredzētie Covid-19 pandēmijas apstākļi un tās dēļ īstenotie sabiedrības veselības pasākumi piespieda uzņēmumus un darba ņēmējus pielāgot savu darba vidi, lai varētu turpināt uzņēmējdarbību un piegādāt preces un pakalpojumus un tādējādi atbalstīt ES ekonomiku, nodarbinātību un izaugsmi.

3.2. Tā kā tiešsaistes biroja rīku (piemēram, tiešsaistes sanāksmju programmatūras) pilnveide dos daļai darba ņēmēju arvien vairāk un vairāk iespēju veikt darbu no mājām ar augstāku vai līdzvērtīgu efektivitāti, varam prognozēt, ka Eiropas Savienībā pieaugs (pārrobežu) tāldarbinieku skaits. Likumdevējiem ir jāpielāgo spēkā esošie noteikumi jaunajai realitātei.

3.3. Tāldarba iespējas var atšķirties atkarībā no nozares un darba pienākumiem, taču EESK uzskata, ka tāldarba pieaugums būtu iespējami jāatbalsta un jāveicina. Līdztekus lielākai elastībai, kas nozīmīga darba ņēmējiem, tāldarbs var arī sniegt labumu plašākai ES zaļā kursa programmai, jo mazāk cilvēku brauc uz darbu, tādējādi samazinot transporta emisijas un gaisa piesārņojumu. EESK atzīmē, ka šis temats ir īpaši svarīgs Eiropas Savienībai un darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai vienotajā tirgū.

3.4. EESK atzīmē īpašās problēmas, ko pārrobežu tāldarba pieaugums rada starptautiskajai nodokļu sistēmai. EESK norāda uz šķēršļiem, par kuriem pārrobežu darba situācijās darba ņēmēji ziņoja pat pirms pandēmijas⁽¹²⁾. EESK atzinīgi vērtē pagaidu nodokļu pasākumus, ko dalībvalstis veica pandēmijas kulminācijas laikā, un ESAO norādījumus pandēmijas laikā. Šie pasākumi deva iespēju pārrobežu darba ņēmējiem un darba devējiem turpināt uzņēmējdarbību un nodrošināt, ka nedz vieni, nedz otri nesaskaras ar nodokļu dubultu uzlikšanu un ka uzņēmumi svarīgā laikā var atbalstīt ES ekonomiku un darba ņēmējus.

3.5. EESK tomēr uzsver, cik svarīgi ir turpināt nodokļu sistēmu atjaunināšanu, lai tās atbilstu mūsdienu darba vides vajadzībām. Ir īpaši svarīgi, lai darba devēji, kas ievieš tāldarba režīmu, nodokļu šķēršļu dēļ netiktu atturēti pieņemt darbā darba ņēmējus no jurisdikcijas, kas nav darba devēja jurisdikcija. Nodokļu noteikumiem arī nevajadzētu būt par šķērslī darba ņēmējiem, kad viņi piesakās darbam pārrobežu situācijā.

⁽¹²⁾ Skatīt Komisijas paziņojumu par pārrobežu nodokļu šķēršļu novēršanu ES pilsoņiem (COM(2010) 769 final), 4. lpp.: "ES pilsoņi, kas pārceļas uz citu valsti uz pastāvīgu dzīvi vai uz laiku, vai arī katru dienu šķērso robežu, lai dotos uz darbu, visvairāk sūdzas par grūtībām no citu valstu nodokļu iestādēm iegūt pabalstus, nodokļu atvieglojumus un nodokļu atlaides". Viņi bieži sūdzas arī par augstākām progresīvā nodokļa likmēm, kas tiek piemērotas nerezidentiem, un arī par augstākiem nodokļiem ārvalstīs gūtajiem ienākumiem. Bieži tiek minētas arī problēmas saistībā ar dubultu aplikšanu ar nodokļiem, kas rodas no domstarpībām par rezidences valsti, un pieejamā nodokļa kredīta apjoma ierobežojumi, ko regulē divpusējie nolīgumi par dubultu neaplikšanu ar nodokļiem, kā arī, atsevišķos gadījumos, šādu nolīgumu neesamība."

3.6. EESK uzskata: ir svarīgi, lai nodokļu noteikumi attiecībā uz pārrobežu tāldarbu nodrošinātu, ka gan darbaņēmēji, gan darba devēji nesaskaras ar dubultu aplikšanu ar nodokļiem vai netīšu nodokļu neuzlikšanu. Cenšoties nodrošināt, ka visu lielumu uzņēmumi var piedāvāt tāldarba iespējas, ir svarīgi atcelt vai vismaz līdz minimumam samazināt administratīvos pienākumus, kas saistīti ar pārrobežu tāldarbinieku aplikšanu ar nodokļiem⁽¹³⁾.

3.7. Starptautiskā uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēma nesen tika pārskatīta, vienojoties par ESAO Iekļaujošo satvaru, proti, nodokļu tiesību aktu kopumu, ko veido divi pilāri. Ja arvien vairāk darbaņēmēju tiks nodarbināti tāl darbā, iespējams, ka būs jāpārskata arī starptautiskie nodokļu noteikumi attiecībā uz privātpersonām. Īpaši jānorāda, ka noteikumiem ir jābūt viegli izpildāmiem.

3.8. EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija par šo tematu sākusī debates gan ar dalībvalstīm, gan ar Labas nodokļu pārvaldības platformas dalībniekiem, lai atjauninātu nodokļu sistēmas, kam būtu jāatbilst mūsdienu darba videi, kurai raksturīgs tāl darba pieaugums. EESK norāda uz iepriekš notikušajām debatēm saistībā ar paziņojumu par pārrobežu nodokļu šķēršļu novēršanu ES pilsoņiem un Eiropas Komisijas ekspertu grupas ziņojumu "Veidi, kā likvidēt pārrobežu nodokļu šķēršļus, ar kuriem saskaras personas Eiropas Savienībā"⁽¹⁴⁾.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Atzīstot, ka valstīm ir tiesības lemt, vai būtu jāiekasē nodokļi savās valstīs un kādām jābūt to likmēm, jānorāda, ka par principiem attiecībā uz pārrobežu tāl darba aplikšanu ar nodokļiem būtu vēlams vienoties pasaules līmenī. Tomēr, ņemot vērā ES iekšējo mobilitāti, kas saistīta ar pārvietošanās brīvību vienotajā tirgū, pirms tiek rasts globāls risinājums ir pamats risināt šo jautājumu ES līmenī. Dažādas pieejas ir iespējamas, taču ir svarīgi panākt ciešu koordināciju starp ES dalībvalstīm un, ja iespējams, ar trešām valstīm (Apvienoto Karalisti, Šveici, ...).

4.2. Noteikumiem, kas jāievēro gan darbaņēmējiem, gan darba devējiem, vajadzētu būt vienkāršiem. Viena no iespējām būtu šāda: dalībvalstis piekrist uzlikt nodokli darbaņēmējam tikai tad, ja valstī nostrādāto darba dienu skaits pārsniedz 96 dienas kalendārājā gadā. EESK norāda, ka ESAO / Iekļaujošās struktūras darbā nodokļu jomā tiek izmantots Daudzpusējs instruments (MLI), kas atvieglo jauno nodokļu noteikumu savlaicīgu ieviešanu.

4.3. Būtu pamatoti pieņemt tālejošus noteikumus, kas dotu iespēju veikt pārrobežu tāl darbu. Ja tiktu piemērots 183 dienu noteikums, darbaņēmēji iegūtu lielāku elastību un būtu lielāka iespēja sasniegt vidiskos mērķus. Ja dienu skaits tiek palielināts, pieaug arī vajadzība pēc zināmas standartizētas ziņošanas sistēmas un var būt nepieciešams izveidot sava veida kompensācijas mehānismu nodokļu ieņēmumu novirzīšanai starp valstīm⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Darbaņēmēji, kuri pēc pandēmijas pastāvīgi dzīvo citā ES valstī, kas nav uzņēmuma atrašanās vieta, un strādā attālināti, saskarsies ar daudziem jautājumiem: kura sociālā nodrošinājuma sistēma būs piemērojama; kurai nodokļu iestādei darba devējam būs jāmaksā nodokļi par viņu ienākumiem; vai darba devējs varēs turpināt nodokļa ieturēšanu; vai darba attiecības būs jāreģistrē kompetentajos nodarbinātības dienestos darbaņēmēja jaunajā rezidences valstī; kādi darba tiesību akti tiks piemēroti darba attiecībām utt.

⁽¹⁴⁾ *Ways to tackle cross-border tax obstacles facing individuals within the EU.*

⁽¹⁵⁾ Kompensācijas shēma, kas izstrādāta starptautisko uzņēmumu ienākuma nodokļiem, paredz daļu no ļoti ienesīgu uzņēmumu peļņas piešķirt pārdošanas valstij (A summa 1. pilārā). Svarīgi, lai visas starpvalstu kompensācijas shēmas, kas saistītas ar pārrobežu tāl darbu, būtu iespējami vienkāršākas. Galvenajiem rādītājiem, kas jāņem vērā, vajadzētu būt dienu skaitam un gūtajiem ienākumiem.

4.4. EESK aicina Komisiju apsvērt, vai būtu iespējams izveidot vienas pieturas aģentūru, kā tas ir izdarīts PVN jomā ⁽¹⁶⁾. Tā prasītu darba devējiem ziņot par dienu skaitu, ko tāldarbinieki nostrādājuši savā rezidences valstī un valstī, kurā atrodas darba devējs. Izmantojot šo informāciju, nodokļu iestādes varētu novērtēt, kurā valstī ienākumi būtu apliekami ar nodokli vai kāda ienākumu daļa būtu apliekama ar nodokli katrā valstī. Šādu ieteikumu atbalstīja Eiropas Komisijas ekspertu grupa savā ziņojumā "Veidi, kā likvidēt pārrobežu nodokļu šķēršļus, ar kuriem saskaras personas Eiropas Savienībā" ⁽¹⁷⁾. Starpvalstu nodokļu ieņēmumu kompensācijas shēmu varētu saistīt ar informāciju, kas tiek sniegta vienas pieturas aģentūrai. Nodokļu maksātājam būtu jāsaskaras tikai ar vienu nodokļu administrāciju.

4.5. Darba devējam parasti ir jāietur nodokļi no darba ņēmēja darba samaksas. Savukārt sociālā nodrošinājuma iemaksas valsts pensiju shēmās un citiem sociāliem darba ņēmēju pabalstiem bieži maksā atsevišķi, bet balstoties uz darba ņēmēja ienākumiem ⁽¹⁸⁾. Administratīvo slogu varētu ievērojami samazināt, ja darba devēji šādas par darba ņēmējiem maksājamas iemaksas maksātu tādā veidā, ka vienas pieturas aģentūra piešķir līdzekļus attiecīgajai saņēmējvalstij. Lai šāda sistēma darbotos, būtu vajadzīga cieša sadarbība starp nodokļu iestādēm un elektroniska dokumentu iesniegšana.

4.6. EESK ir vairākkārt aicinājusi uz ciešāku sadarbību starp dalībvalstu nodokļu iestādēm. Šāda sadarbība vienkāršotu dzīvi parastajiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem un palielinātu iespējas efektīvāk apkarot krāpšanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Lai varētu apkarot izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, ir ļoti svarīgi atvieglot noteikumu ievērošanu.

4.7. Vienas pieturas aģentūras sistēma pārrobežu tāldarbiniekiem var būt pirmais solis, lai izveidotu infrastruktūru, kas dotu darba ņēmējiem un darba devējiem iespēju samazināt nodokļu strīdus starp dalībvalstīm un vienlaikus nodrošinātu nodokļu pareizu uzlikšanu, neprasot personai deklarēt ienākumus vairākās valstīs.

Briselē, 2022. gada 13. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*

⁽¹⁶⁾ ES ievieša mini vienas pieturas aģentūru PVN jomā (MOSS), lai atvieglotu slogu uzņēmumiem, kas pārdod preces patērētājiem citās ES dalībvalstīs. Vienas pieturas aģentūras dod uzņēmumiem iespēju iesniegt vienu PVN deklarāciju, kurā deklarēti pārdevumi vairākās ES dalībvalstīs, un neregistrēties kā PVN maksātājam katrā valstī.

⁽¹⁷⁾ *Ways to tackle cross-border tax obstacles facing individuals within the EU.*

⁽¹⁸⁾ EESK atzīst, ka ir jāpievēršas arī ietekmei uz pabalstiem, piemēram, pensijām u. c., ja sociālā nodrošinājuma iemaksas tiek sadalītas starp valstīm. Tas varētu būt EESK turpmākā darba temats.